

Ekonomická fakulta Univerzity Mateja Bela  
Faculty of Economics, Matej Bel University

**Katedra cestovného ruchu a spoločného stravovania**  
**Department of Tourism and Hospitality**

Naša skúsenosť mení vaše poznanie \* Our experience changes your knowledge

- Štúdium cestovného ruchu
  - \* Bakalárske štúdium – študijný program: *Cestovný ruch*
  - \* Inžinierske štúdium – študijný program: *Ekonomika a riadenie cestovného ruchu*
  - \* Doktorandské štúdium – študijný program: *Cestovný ruch*
- Základný a aplikovaný výskum
- Vedecký Seminár Academica Turistica
- Vedecké konferencie
- Kurzy celoživotného vzdelávania
- Publikačná činnosť
- Poradenská a konzultačná činnosť
- Klub absolventov

- Study of tourism
  - \* Bachelor study – study program: *Tourism*
  - \* Master study – study program: *Economics and Management of Tourism*
  - \* PhD study – study program: *Tourism*
- Basic and applied research
- Scientific Seminar Academica Turistica
- Professional conferences
- Courses in lifelong learning
- Edition of publications
- Advisory and consulting activities
- Alumni club

032

Adresa: Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica  
www.ef.umb.sk, telefón +421 48 446 22 12

Ekonomická revue cestovného ruchu – vedecký časopis Ekonomickej fakulty UMB, vychádza štyrikrát ročne. Adresa redakcie: Ekonomická fakulta UMB, Tajovského 10, 975 90 Banská Bystrica. Redaktor: Ing. Tomáš Gajdošík PhD., e-mail: tomas.gajdosik@umb.sk, telefón 048/446 22 15.

Ročné predplatné je 12 €, poštovné a balné 3 € v SR a 6 € do zahraničia.

IČO vydavateľa: 30 232 295

Dátum vydania: december 2015

Tlač: DALI-BB, s. r. o. Banská Bystrica; e-mail: daliprint@daliprint.eu

ISSN 0139-8660

Cena 3,00 €

# EKONOMICKÁ REVUE CESTOVNÉHO RUCHU

4

2015

**Ekonomická revue cestovného ruchu**

Vedecký časopis Ekonomickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

Uverejňuje pôvodné state a analytické štúdie domácich a zahraničných autorov zamerané na rozvíjanie teórie cestovného ruchu, poskytuje priestor na diskusiu o aktuálnych problémoch cestovného ruchu na Slovensku a v európskom kontexte, prináša recenzie a anotácie publikácií užitočných pre teoretikov a praktikov cestovného ruchu.

O uverejnených statoch prináša referencie CIRET Centre International de Recherches et d'Etudes Touristiques vo Francúzsku.

**Economic Review of Tourism**

Scientific Journal of the Faculty of Economics, Matej Bel University in Banská Bystrica. It publishes original articles and analytical studies of Slovak and foreign authors aimed at the development of tourism theory, gives space for professional discussion on topical problems of tourism in Slovakia and Europe, and offers reviews and notes of publications useful for tourist theoreticians and practitioners.

The references of the published articles are made by the CIRET Centre International de Recherches et d'Etudes Touristique in France.

**Editor/ Editor-in Chief**

prof. Ing. Marian Gúčík, PhD., Ekonomická fakulta UMB Banská Bystrica

**Vychádza štyrikrát ročne.**

Evidenčné číslo MK SR EV 156/08

ISSN 0139-8660

Printed in Slovakia

Ročník 48 – 2015 – číslo 4

Volume 48 – 2015 – Number 4

**Ekonomická revue cestovného ruchu**

*Economic Review of Tourism*

Ekonomická fakulta  
Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Faculty of Economics  
Matej Bel University Banská Bystrica

Slovakia

## Redakčná rada/ Editorial Board

*doc. Ing. Jarmila Indrová, CSc.*  
Fakulta mezinárodních vztahů VŠE v Praze, Czech Republic  
*doc. Ing. Jana Jarábková, PhD.*  
Fakulta európskych štúdií a regionálneho rozvoja SPU v Nitre  
*doc. Ing. Jana Kučerová, PhD.*  
Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici  
*doc. Ing. Andrej Malachovský, PhD.*  
Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici  
*doc. Ing. Vanda Maráková, PhD.*  
Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici  
*doc. Ing. Ján Oriška, PhD.*  
Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici  
*prof. dr. Harald Pechlaner*  
Mathematisch-Geographische Fakultät, Katholische Universität Eichstätt-Ingolstadt, Germany  
*prof. dr. hab. Andrzej Rapacz*  
Wydział Ekonomii, Zarządzania i Turystyki w Jeleniej Górze, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Poland  
*dr. hab. Jolanta Staszewska*  
Wydział Ekonomii i Zarządzania Politechniki Opolskiej, Poland  
*prof. Ing. Milota Vetráková, PhD.*  
Ekonomická fakulta UMB v Banskej Bystrici  
*doc. RNDr. Jiří Vystoupil, CSc.*  
Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Czech Republic

## Recenzenti

prof. Ing. Marian Gúčík, PhD., Ing. Tomáš Gajdošík, PhD., prof. Ing. Milota Vetráková, PhD., doc. PhDr. Jozef Horeháj, PhD., dr. hab. Jolanta Staszewska, doc. Ing. Andrej Malachovský, PhD.

## Korektúra anglického jazyka

Ing. Tomáš Gajdošík, PhD.

## Ekonomická revue cestovného ruchu, roč. 48, 2015, č. 4

*Economic Review of Tourism, vol. 48, 2015, no. 4*

## State/Articles

Andrej Malachovský, Miroslav Hruška  
Faktory konkurencieschopnosti hotelov na Slovensku ..... 196  
*Competitiveness Factors of Hotels in Slovakia*

Miroslav Knižka, Tomáš Gajdošík  
Využitie a implementácia metódy Balanced Scorecard v cestovnom ruchu ..... 206  
*Application and Implementation of Balanced Scorecard Method in Tourism*

Ewa Forystek-Zabojszcz, Jolanta Staszewska  
The Usage of Information Technology Tools in Operation of Travel Agencies ..... 216  
*Využívanie nástrojov informačných technológií v činnosti cestovných kancelárií*

Peter Krištofóry  
Vplyv liberálnych reforiem na podnikanie v cestovnom ruchu  
z historického hľadiska ..... 226  
*The Impact of Liberal Reforms on Tourism Entrepreneurship  
from Historical Point of View*

Zuzana Gajdošíková, Andrea Mäsiarová  
Význam suvenírov v propagácii cieľového miesta cestovného ruchu ..... 234  
*The Importance of Souvenirs in the Tourism Destination Promotion*

## Informácie/Information

Bibliografia článkov publikovaných v časopise Ekonomická revue cestovného  
ruchu v rokoch 2011 – 2015 (Diana Kvasnová) ..... 243  
*Bibliography of Articles Published in the Economic Review of Tourism  
in the Years 2011 – 2015*

Motivácia a miera spokojnosti zahraničných návštevníkov na Slovensku  
v roku 2014 (Kristína Pančíková, Diana Kvasnová) ..... 249  
*Motivation and Satisfaction of Foreign Visitors in Slovakia in the Year 2014*

## Recenzie/Review

Trvalo-udržateľný kultúrny cestovný ruch (Kristína Pančíková) ..... 254  
*Sustainable Cultural Tourism*

GUYETTE, M. S.

**Sustainable Cultural Tourism: Small-Scale Solutions** [Trvalo-udržateľný kultúrny cestovný ruch]. Santa Fe : Bear Path Press, 2013. 377 s. ISBN 978-0-9858788-0-1.

Hodnotu diela, ktoré poukazuje na nevyhnutnosť autenticity a spoločensky zodpovedného správania v trvalo-udržateľnom rozvoji kultúrneho cestovného ruchu, uznávajú už v jeho úvode viacerí odborníci z praxe cestovného ruchu, ale aj kulturológie, ekológie či geografie. Oceňujú predovšetkým praktické zameranie diela, ku ktorému významnou mierou prispeli dlhoročné skúsenosti americkej autorky s prácou v kultúrnom prostredí múzeí. Okrem toho, sa viac ako dvadsaťpäť rokov stretávala s domorodým a vidieckym obyvateľstvom v snahe o lepšie využívanie jeho kultúrnych jedinečností v rozvoji kultúrneho cestovného ruchu. Súčasne hľadala riešenia ich intenzívnejšej ochrany pred globálne sa šíriacou pseudokultúrou, ktorá negatívne vplýva na miestne kultúry.

Výsledkom autorkinho dlhodobého úsilia je kniha prezentujúca novú paradigmu kultúrneho cestovného ruchu. V úvode do problematiky (s. 1 – 8) vysvetľuje novú paradigmu ako prístup, ktorý sa odkláňa od masovosti, rešpektuje a zachováva pôvodné kultúrne hodnoty, a tak sprostredkúva neopakovateľné kultúrne zážitky. Stredobodom tohto prístupu sú uvedomelí návštevníci v cestovnom ruchu a proaktívni miestni obyvatelia. Uvedomelí návštevníci sa zúčastňujú kultúrneho cestovného ruchu pre získanie autentických kultúrnych zážitkov a skúseností. Podľa novej paradigmy je úloha miestnych obyvateľov v tom, že iniciatívne vytvárajú organizácie alebo programy, ktoré vedú návštevníkov k uspokojovaniu potrieb poznávaním miestnych hodnôt, tradícií, životného štýlu, umenia a poľnohospodárskych produktov, ako aj účas-

ťou na kultúrnych podujatiach, pričom zdôrazňujú ochranu ekosystémov.

Pre úspešné plánovanie a rozvoj kultúrneho cestovného ruchu ponúka autorka užitočné postupy. Problematiku člení do desiatich kapitol. Každá kapitola obsahuje niekoľko myšlienok, ktoré sa môžu stať pre čitateľov námetom na diskusiu. Text kapitol dopĺňajú schémy a tabuľky. V závere každej kapitoly presúva autorka riešenie problému z teoretickej roviny do praktickej tým, že uvádza vhodný, ukázkový príklad z praxe cieľových miest cestovného ruchu v Amerike.

Prvá kapitola (s. 9 – 35) pojednáva o vzťahu cestovného ruchu, kultúry a trvalo-udržateľného rozvoja. Poukazuje na potenciál rozvoja kultúrneho cestovného ruchu v Amerike, s ohľadom na súčasné motívy cestovania návštevníkov. Pri vysvetľovaní podstaty kultúrneho cestovného ruchu dáva do popredia účasť na cestovnom ruchu pre poznávanie a získavanie skúseností s kultúrou, hodnotami, zvykmi, tradíciami, životným štýlom rôznych kultúrnych spoločenstiev. Podľa autorky je cestovný ruch zameraný na poznávanie histórie na rozhraní s kultúrnym cestovným ruchom. Naproti tomu, väčšina európskych autorov, ako aj Svetová organizácia cestovného ruchu vnímajú kultúrny cestovný ruch oveľa komplexnejšie vrátane poznávania histórie a žijúcich kultúr. Okrem vymedzenia kultúrneho cestovného ruchu, autorka spája kultúrny cestovný ruch s trvalou udržateľnosťou, ktorej význam vidí v zachovaní kultúrnych hodnôt pre ďalšie generácie.

Aby efekty uplatňovania princípov trvalej udržateľnosti boli v rozvoji kultúrneho cestovného ruchu čo najzreteľnejšie, v druhej kapitole (s. 37 – 65) sa zaoberá nevyhnutnosťou spolupráce subjektov na regionálnej úrovni. Zmysel vytvárania partnerstiev súkromného, verejného sektora a neziskových organizácií pri plánovaní a rozvoji kultúrneho cestovného ruchu zdôvod-

ňuje aj lepšími ekonomickými výsledkami cieľových miest cestovného ruchu.

Po preštudovaní tretej až šiestej kapitoly by mali čitatelia pochopiť základné princípy a postup plánovacieho procesu rozvoja kultúrneho cestovného ruchu. V tretej kapitole (s. 67 – 100) autorka navrhuje štruktúru plánu rozvoja kultúrneho cestovného ruchu v dvadsiatich bodoch. Dôraz kladie na poznanie súčasného stavu kultúrnych atraktivít v cieľovom mieste, a preto dáva do pozornosti analýzu SCOT, ktorú používa ako nástroj na mapovanie východiskovej situácie rozvoja kultúrneho cestovného ruchu (s. 89 – 90). Ide o alternatívu analýzy SWOT, v ktorej pojem slabé stránky (weaknesses) nahrádza pojmom výzvy (challenges), pričom obsah nemení. Na analýzu SCOT nadväzuje analýzou kultúrnych hodnôt miestnych obyvateľov a preferencií návštevníkov v kultúrnom cestovnom ruchu.

Prieskumom názorov miestnych obyvateľov a návštevníkov sa zaoberá štvrtá kapitola (s. 101 – 130). V jej úvode autorka diskutuje o používaných metódach získavania údajov a vymenúva ich výhody i nevýhody. Na ilustráciu uvádza príklad otázok prieskumu pre obidve skupiny respondentov. S cieľom rozvíjať kultúrny cestovný ruch sa miestnych obyvateľov pýta na ich ochotu a záujem o podnikanie či zamestnanie v službách organizácií, ktoré podporujú jeho rozvoj. Zisťuje, do akej miery vnímajú miestni obyvatelia kultúrny cestovný ruch ako príležitosť pre tvorbu pracovných miest, zveľaďovanie kultúrnych hodnôt, a akým spôsobom by sa podľa nich mali kultúrne atraktivity ochraňovať pred jeho negatívnymi účinkami. Prieskum návštevníkov v kultúrnom cestovnom ruchu orientuje autorka predovšetkým na ich nákupné správanie. Správnu interpretáciu výsledkov považuje za dôležitú súčasť plánovania rozvoja kultúrneho cestovného ruchu.

V piatej kapitole (s. 131 – 163) v súvislosti s plánovaním kladie dôraz na analýzu trhov zo sekundárnych zdrojov. Na jej základe by

malo cieľové miesto orientovať svoje marketingové aktivity trvalo-udržateľným spôsobom na tie trhy, ktoré identifikuje ako potenciálne pre odbyť služieb kultúrneho cestovného ruchu.

Kým cieľom predchádzajúcich troch kapitol bolo priblížiť podstatu a postupy zberu údajov pre plánovanie kultúrneho cestovného ruchu, šiesta kapitola (s. 165 – 194) je návodom na formulovanie budúcich cieľov jeho rozvoja na základe sumarizácie dosiaľ získaných informácií. Cieľ majú vyjadrovať potreby miestnych obyvateľov, návštevníkov, organizácií cestovného ruchu ako aj trvalo-udržateľné aspekty. Autorka člení ciele na zvyšovanie kvality služieb pre návštevníkov, súvisiace s poskytovaním informácií, na podporu miestnej ekonomiky, na vytváranie programov pre systematické riadenie rozvoja kultúrneho cestovného ruchu a na podporu trvalej udržateľnosti cestovného ruchu. V nadväznosti na dosiahnutie týchto cieľov opisuje šiesta kapitola činnosti krátkodobého i dlhodobého charakteru, ktoré sa majú definovať v strategických projektoch, a uvádza aj možnosti získavania zdrojov na ich financovanie.

Siedma až deviata kapitola sa zameriavajú na aspekty trvalej udržateľnosti kultúrneho cestovného ruchu. V siedmej kapitole (s. 195 – 224) sa tieto aspekty spájajú najmä v činnosťou múzeí. Ich úlohu vidí autorka v súčasnosti najmä v tzv. revitalizácii kultúry. To znamená, že ich poslaním nemá byť iba prezentovanie produktu histórie, ale aj vzdelávanie návštevníkov napr. poznávaním jazyka, tradícií, zvykov, remesiel a životného štýlu miestnych obyvateľov, čo predpokladá ich interaktívny prístup k návštevníkom múzeí. Týmto spôsobom by sa okrem prežitia kultúrnych hodnôt malo zabezpečiť aj vytváranie príležitostí pre zárobkovú činnosť miestnych obyvateľov.

Vytváranie pracovných miest pre miestnych obyvateľov rozoberá ôsma kapitola (s. 225 – 258). Okrem ekonomického rozvoja regiónu,

prispieva zamestnávanie miestnych v cestovnom ruchu aj k lepšiemu uspokojovaniu návštevníkov, ktorí vyhľadávajú autenticitu. Autorka zdôvodňuje, že práve miestni obyvatelia v malých organizáciách cestovného ruchu či kultúrnych organizáciách môžu návštevníkom sprostredkovať pri poskytovaní služieb vlastné, autentické príbehy. Tak môžu prispieť k súladu podnikovej kultúry s kultúrou cieľového miesta cestovného ruchu.

Kultúrne hodnoty by mali byť východiskom pri zostavovaní podnikateľského plánu organizácií cestovného ruchu, o ktorom autorka diskutuje v deviatej kapitole (s. 259 – 290). Okrem jeho podstaty a štruktúry, organizáciám radí ako majú kultúrne aspekty implementovať do podnikateľského plánu.

Desiata kapitola (s. 291 – 318) súvisí s verifikáciou uplatňovania princípov trvalej udržateľnosti v kultúrnom cestovnom ruchu. Autorka vychádza z indikátorov udržateľného rozvoja, ktoré stanovila Svetová organizácia cestovného ruchu a dopĺňa ich o ďalšie hodnotiace ukazovatele pre kultúrny cestovný ruch.

Dielo uzatvára výstižným a poučným americkým príslovím „túto zem si požičiavame na veľmi krátky čas“ („we are borrowing this earth for

a very short time“). Predpokladáme, že touto myšlienkou chce čitateľov priviesť k úvahe nad vlastným správaním súvisiacim s rozvojom alebo účasťou na kultúrnom cestovnom ruchu. Pri písaní knihy sa autorka inšpirovala aj vlastnými predchádzajúcimi dielami, hlavne publikáciou Plánovanie pre udržateľný rozvoj – sprievodca pre vidiecke a domorodé americké komunity. Okrem zoznamu bibliografických odkazov kniha obsahuje ako prílohy názvy a internetové stránky svetových organizácií, ktoré sa usilujú o trvalo-udržateľný rozvoj cestovného ruchu, názvy medzinárodných výstav cestovného ruchu a slovník používaných pojmov.

Knihu odporúčame všetkým zainteresovaným na rozvoji kultúrneho cestovného ruchu v cieľových miestach cestovného ruchu, najmä predstaviteľom organizácií cestovného ruchu, kultúrnych organizácií, rôznym záujmovým skupinám, napr. ochranárom kultúrnych atrakcií, miestnym obyvateľom, ktorí majú záujem podporovať trvalo-udržateľný rozvoj svojich regiónov, a v neposlednom rade študentom a všetkým, ktorí si chcú prehĺbiť svoje poznanie v danej problematike.

Kristína Pančíková

### Pokyny pre autorov

Rukopisy prijíma redakcia. \* State majú mať teoretický, teoreticko-aplikačný charakter zodpovedajúci zameraniu časopisu. Ich názov má byť stručný a výstižný. \* State majú využívať vedecky uznávanú literatúru zaradenú v databázach Scopus a Web of Science a odkazovať na články publikované v predchádzajúcich číslach časopisu. \* K statiam treba priložiť abstrakt v rozsahu 10 – 12 riadkov, ktorý obsahuje cieľ state, metódy, hlavné výsledky a záver. K abstraktu je potrebné uviesť 3 – 5 kľúčových slov a klasifikáciu JEL ([www.aeaweb.org/journal/jel\\_class\\_system.html](http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html)) \* Rozsah state je 10 strán. Rozsah hodnotiacich recenzií 4 – 6 strán podľa rozsahu knihy. Rozsah informatívnych správ 4 – 5 strán. \* Text musí byť napísaný v textovom editore MS WORD, typ písma Times New Roman 12, riadkovanie 1,5. \* Citácie sa upravujú podľa ISO 690 a musia mať všetky náležitosti. \* Zoznam literatúry sa uvádza na konci článku a usporiada podľa abecedy. \* Obrázky, grafy a tabuľky sa číslujú poradovým číslom priebežne. Matematické výrazy a vzorce majú byť napísané zreteľne a podľa zaužívaných zvyklostí.

**Štruktúra state:** Názov článku, autor/autori, abstrakt a kľúčové slová v anglickom jazyku, klasifikácia JEL \* úvod \* cieľ, materiál a metodika \* výsledky a diskusia \* záver \* kľúčové slová (3 – 5) \* grantová podpora \* zoznam literatúry \* adresa a kontaktné údaje autora/rov; e-mail.

**State sú anonymne recenzované.** Autori z externých inštitúcií hradia poplatok za publikovanie 30 €.

### Instructions for authors

Manuscripts are accepted by the editorial board. \* Articles should be of a theoretical and applicable character corresponding with the character of the journal. Titles should be clear and concise. \* Articles should use scientific literature indexed in Scopus and Web of Science databases, as well as articles published in previous volumes of the journal. \* Articles have to be accompanied by an abstract of 10–12 lines that consists of the aim of the article, used methods, main findings and conclusion. Abstract is accompanied by 3–5 key words and JEL Classification ([www.aeaweb.org/journal/jel\\_class\\_system.html/](http://www.aeaweb.org/journal/jel_class_system.html/)) \* The length of articles is about 10 typed pages, reviews 4–6 pages depending on the length of the book. Information are supposed to have 4–5 pages. \* Text has to be typed in MS WORD, Times New Roman 12 (maximum 30 lines on a page). \* Bibliographic citations are given according to ISO 690 and must include all necessary data. \* References to literature are added at the end of the article and given in alphabetical order. \* Pictures, graphs and tables are labelled in numerical order. Mathematical expressions and figures should be typed in clear and obvious way.

**Structure of the article:** Title, author/authors, abstract and key words in English, JEL Classification \* introduction \* aim, material and methodology \* results and discussion \* conclusion \* key words (3–5) \* grant support \* references. The author will give the exact address of his/her workplace; e-mail.

**Reviews of articles are anonymous.** Authors from other institutions pay a fee for publication 30 €.